

praxis
mõttekoda

VANEMAEALISED EESTIS

Kuidas vananeda aktiivselt ja väarikalt?

Riigikogu, 22.02.2017

Tööhõive

Ühiskondlik aktiivsus

Tervis ja isiklik toimetulek

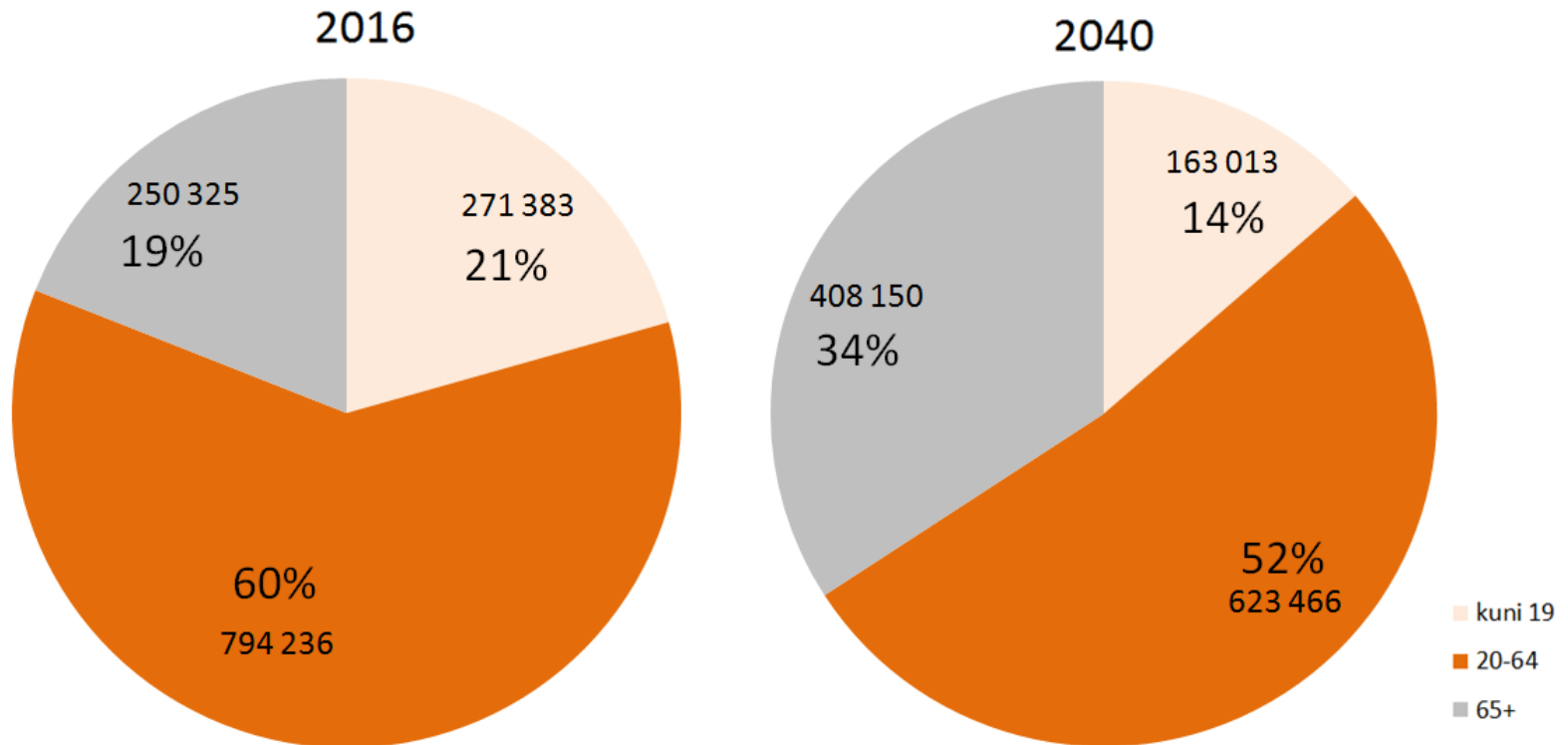

Sotsiaalne aktiivsus ja
soodustav keskkond

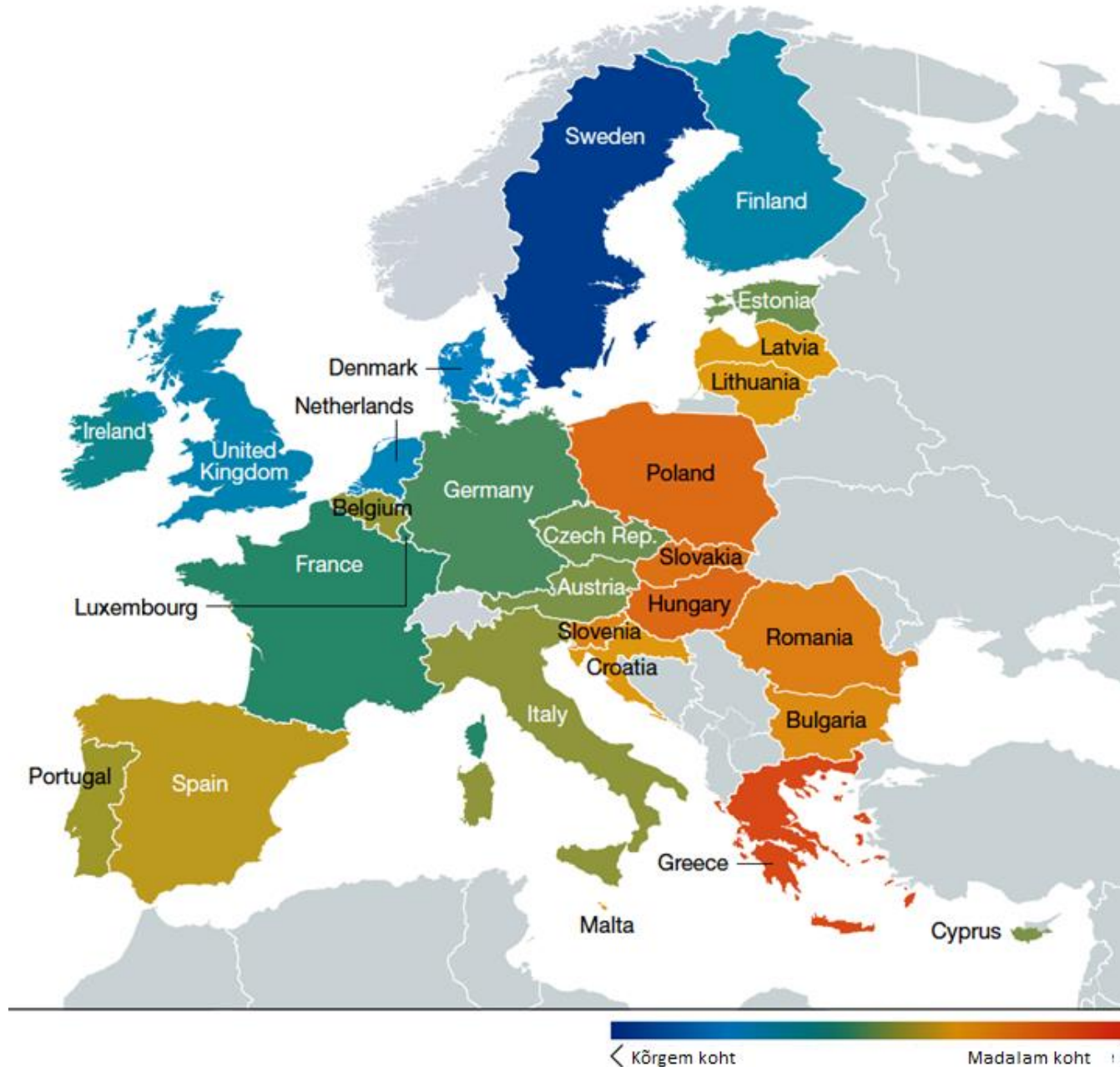
Tiina Taumbaum

Eesti vananeb vanamoodsalt

Vanemate inimeste osakaal kasvab

Aktiivsena vananemise võimekus Euroopas

23.02.2017

AAI 2014
AAI 2016

Aktiivsena vananemise võimekus Eestis

2. koht Eesti

Töehõive

Eesti koht Euroopas

vanus 55-59	6. koht
vanus 60-64	2. koht
vanus 65-69	1. koht
vanus 70-74	3. koht

25. koht Eesti

Ühiskondlik aktiivsus

Eesti koht Euroopas

Vabatahtlik tegevus	20. koht
Laste ja lastelaste eest hoolitsamine	24. koht
Eakate inimeste eest hoolitsemine	16. koht
Poliitiline osalus	23. koht

20. koht Eesti

Tervis ja isiklik toimetulek

Eesti koht Euroopas

Keskmine sissetulek	27. koht
Vaesusrisk	8. koht
Tõsine materiaalne puudus	16. koht
Füüsiline aktiivsus	9. koht
Osalemine eluskestvas õppes	10. koht
Tervishoiuteenuste kättesaadavus	23. koht
Omaette elamine	14. koht
Füüsiline kindlustunne	23. koht

23. koht Eesti

Sotsiaalne aktiivsus ja soodustav keskkond

Eesti koht Euroopas

Oodatav eluiga 55aastaselt	19. koht
Oodatav eluiga tervena 55aastaselt	27. koht
Vaimne tervis	22. koht
IKT kasutamine	12. koht
Sotsiaalne võrgustik	22. koht
Haridustase	2. koht

Allikas: UNECE/ European Commission (2015) "Active Ageing Index 2014: Analytical Report"

Aktiivsena vananemise keskkond

23. koht
Eesti

Sotsiaalne aktiivsus ja soodustav keskkond

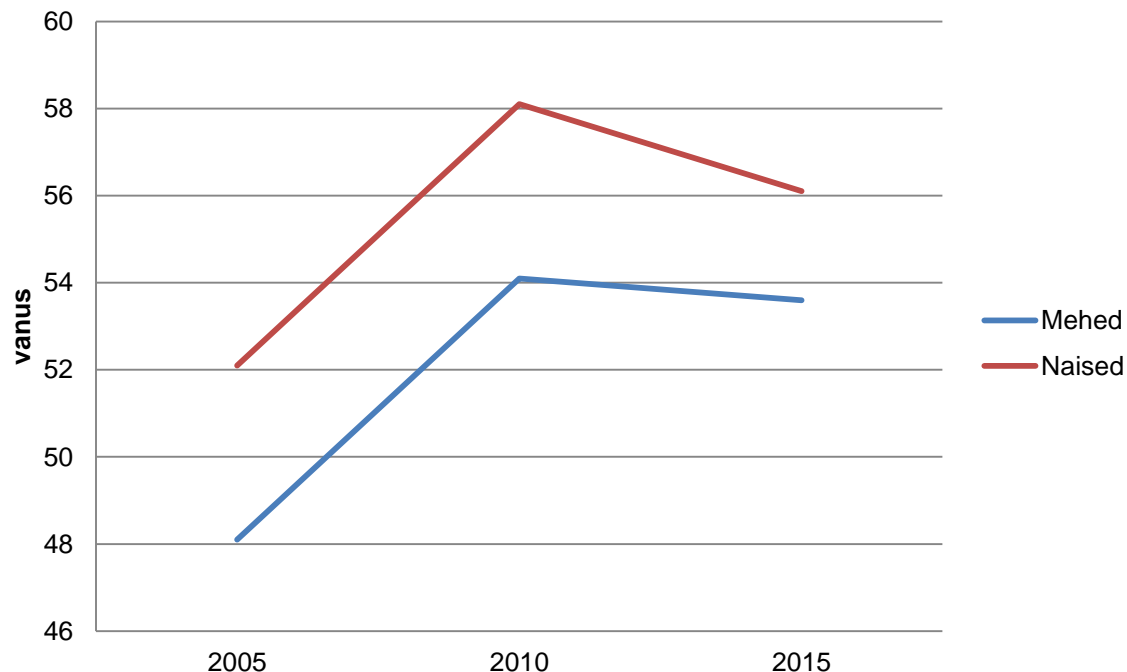
Eesti koht
Euroopas

Oodatav eluiga 55aastaselt	19. koht
Oodatav eluiga tervena 55aastaselt	27. koht
Vaimne tervis	22. koht
IKT kasutamine	12. koht
Sotsiaalne võrgustik	22. koht
Haridustase	2. koht

Oodatav eluiga sünnimomendil: M **73** N **82**

Oodatav eluiga 65-aastaselt: M **15** N **20**

Tervena elada jäävad aastad sünnimomendil

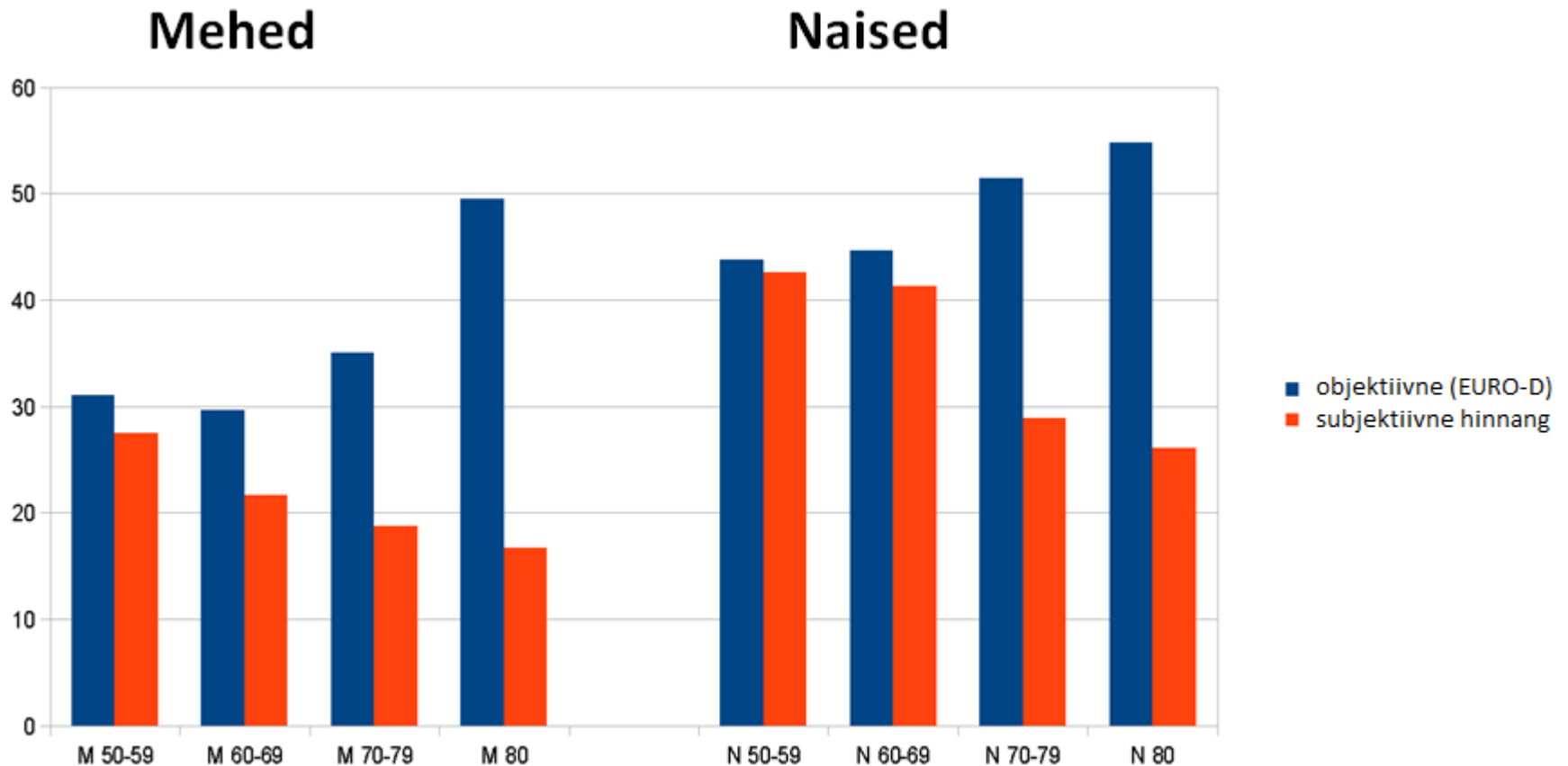
Tervis on halb, hinnang tervisele veel halvem

- ✓ *55+ rahvastikust **70%** hindab oma tervise rahuldavaks või halvaks*
- ✓ *Halva tervisehinnanguga inimeste osakaal oli Eestis ühe vanuserühma võrra nihkes võrreldes Euroopa keskmistega*

Elukvaliteedile mõjub see, mida inimene **arvab** oma tervisest

mälu enesehinnang	vs	meenutatud sõnade arv
tervise enesehinnang	vs	terviseprobleemide arv
tunnetatud tegevuspiirang	vs	käte ja jalgade võimekus

50+ Eestit iseloomustab depressioon

Depressiooni all kannatavad 1/3 meestest ja u 1/2 naistest.

Üksindus ja ootused

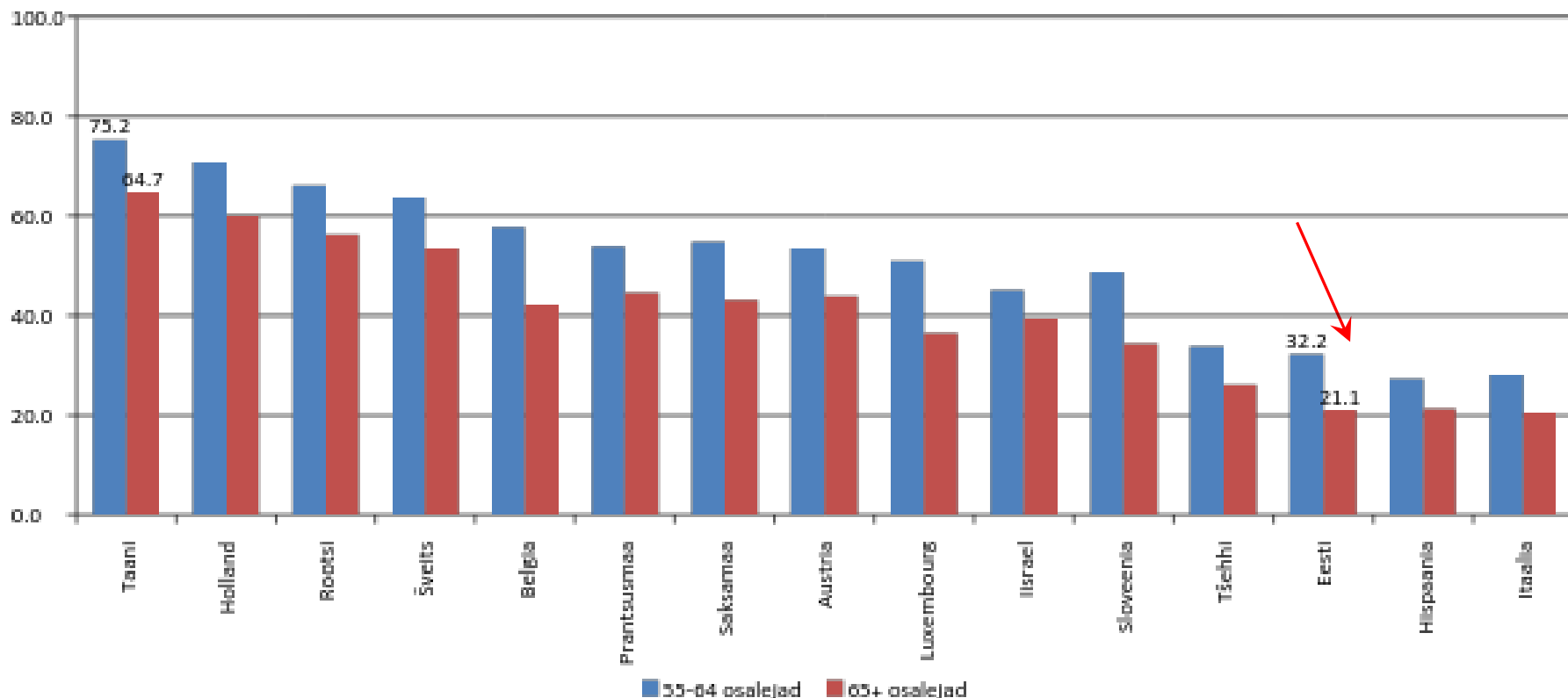
- Tihti ei ole eakatel kedagi, kellega arutada enda jaoks olulisi küsimusi ning kes aitaks probleemide lahendamisel
- Eakatel on kõige halvemad sotsiaalvõrgustiku näitajad
- Vanemaealistel on suur ootus, et kohalik omavalitsus teeks pigem ise esimese sammu
- 45% 50–74-aastastest soovivad rohkem panustada ühiskonda

50+ rahvastikust 1% moodustab 5000 inimest

Kui jääd koju, siis oledki kodus

Vähemalt ühe koostegevusega on seotud 55–64-aastastest iga 3, 65+ vanuses iga 5

65+ inimestest tegeleb koostegevusega vähemalt 1x nädalas iga 8

Hariduse potentsiaal on kasutamata

Koostegevuses osalejaid	Eesti	Võrdlus-riigid (14)
Alg- ja põhiharidusega	20%	43%
Keskharidusega	38%	64%
Kõrgharidusega	54%	75%

Neli aastat tagasi 55+ vanuses inimestest
kasutas vähemalt kord nädalas Internetti 35% (vrd-riigid 48%)
mitte kunagi polnud arvutit kasutanud 45% (vrd-riigid 32%)

2. koht Eesti

25. koht Eesti

20. koht Eesti

23. koht Eesti

Tööhõive		Eesti koht Euroopas
vanus 55-59	6. koht	
vanus 60-64	2. koht	
vanus 65-69	1. koht	
vanus 70-74	3. koht	

Ühiskondlik aktiivsus		Eesti koht Euroopas
Vabatahtlik tegevus	20. koht	
Laste ja lastelaste eest hoolitsamine	24. koht	
Eakate inimeste eest hoolitsemine	16. koht	
Poliitiline osalus	23. koht	

Tervis ja isiklik toimetulek		Eesti koht Euroopas
Keskmine sissetulek	27. koht	
Vaesusrisk	8. koht	
Tõsine materiaalne puudus	16. koht	
Füüsiline aktiivsus	9. koht	
Osalemine eluskestvas õppes	10. koht	
Tervishoiuteenuste kättesaadavus	23. koht	
Omaette elamine	14. koht	
Füüsiline kindlustunne	23. koht	

Sotsiaalne aktiivsus ja soodustav keskkond		Eesti koht Euroopas
Oodatav eluiga 55aastaselt	19. koht	
Oodatav eluiga tervena 55aastaselt	27. koht	
Vaimne tervis	22. koht	
IKT kasutamine	12. koht	
Sotsiaalne võrgustik	22. koht	
Haridustase	2. koht	

0
5
10
15
20
25
30

Mõtteid MOPACTi projektist

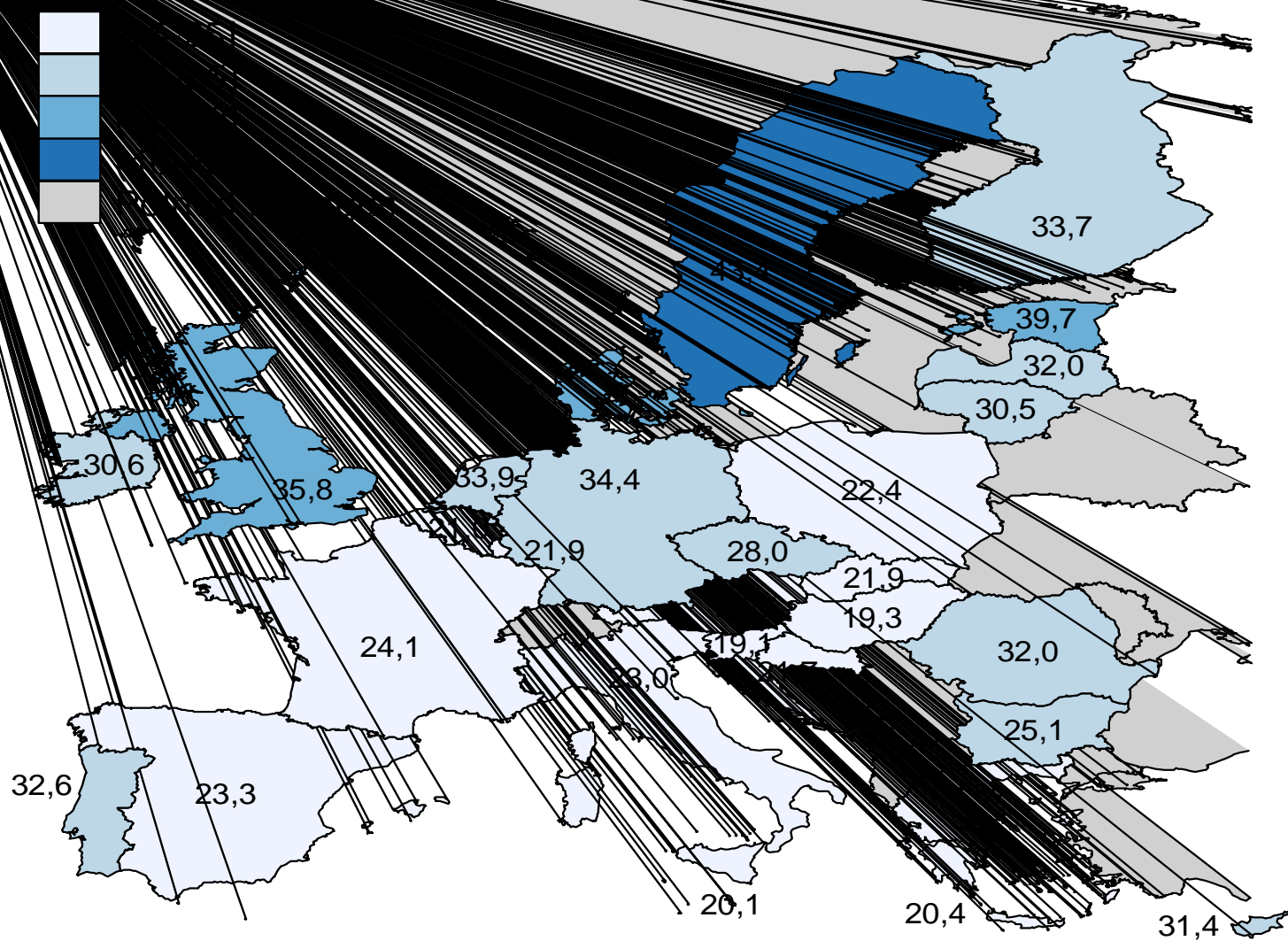
Allikas: UNECE/ European Commission (2015) "Active Ageing Index 2014: Analytical Report"

Märt Masso

TÖÖELU PIKENDAMINE

Aktiivsena vananemise indeks

Tootamise määr vanuses 55–74 (%)
Euroopa Liidu riikide keskmine: 27,8%

Allikas: UNECE ja Euroopa Komisjon, Autorite kohandused

Vanusjuhtimine töökohal

Elukestevõpe, teadmusjuhtimine

Karjäärijuhtimine, liikumiste juhtimine

Tervisedendus, töötervishoid

Töötingimuste kohandamine

Töölt lahkumine, pensionile siirdumine

Parima praktika näiteid

- Belgia: Sodexo
- Taani: Netto
- Soome: Berner Oy
- Saksamaa: Hansgrohe AG
- Leedu: Elis Electric
- Itaalia: Coop Adriatica
- Hispaania: Hero Spain
- UK: Ronseal
- Eesti: Eesti Energia
- Läti: Rimi

Kirsti Nurmela

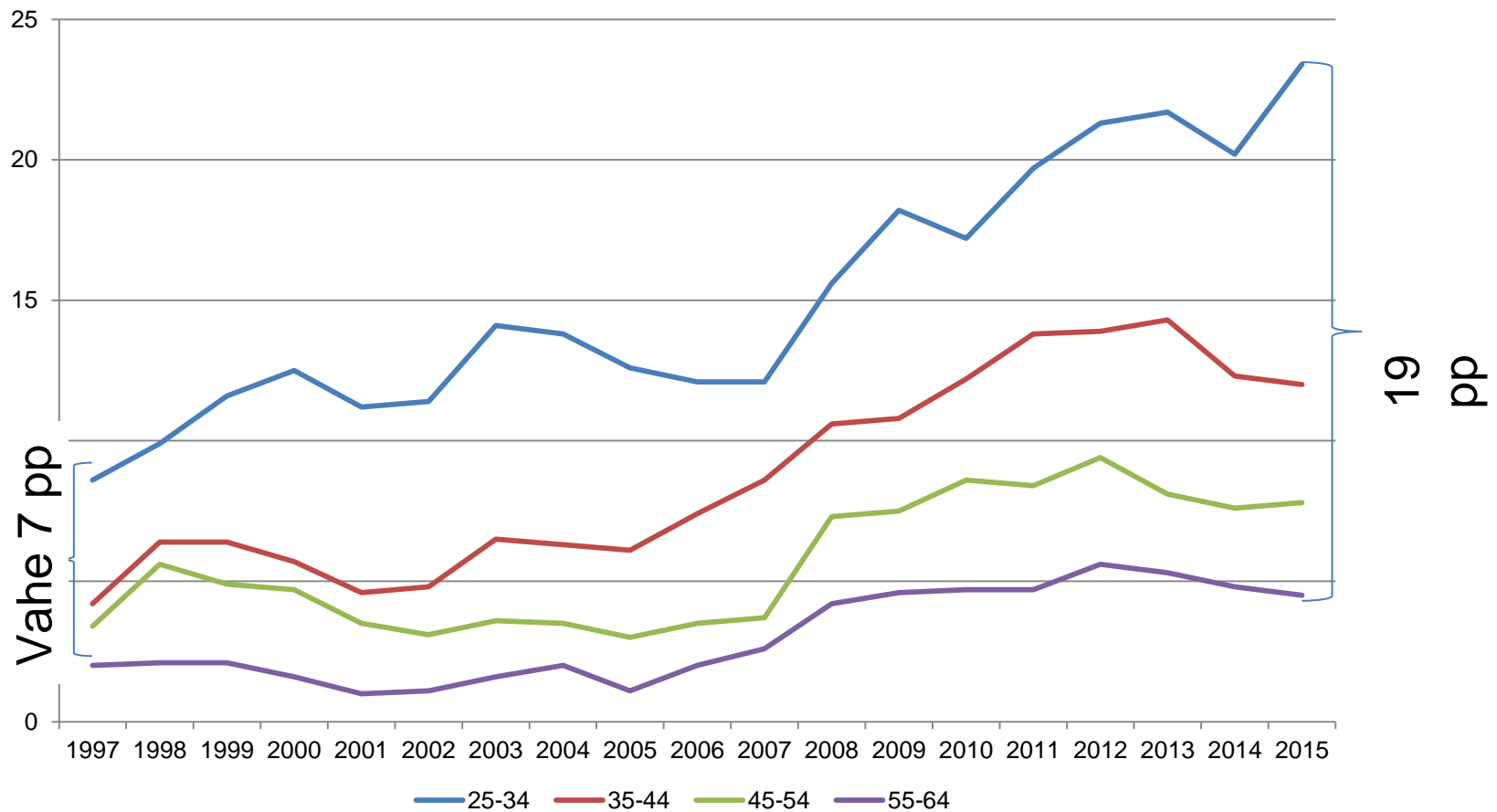
ELUKESTEV ÕPE

Õppimine üle elukaare

- Uute oskuste ja teadmiste omandamine õppes või koolitustel väheneb vanusega
 - Madal motivatsioon investeerida teadmistesse ja oskustesse tööturult väljumise eel (nii endal kui tööandjal)
 - Õppevõimalused tihti suunatud nooremale õppijale
- Samas üha rohkem inimesi osaleb õppes, igas vanuserühmas
- Riikide lõikes erineb õppes vähenemise tempo

Eestis on õppes osalemine viimase 18 aastaga kasvanud, kuid vanuselised lõhed on suurenenud

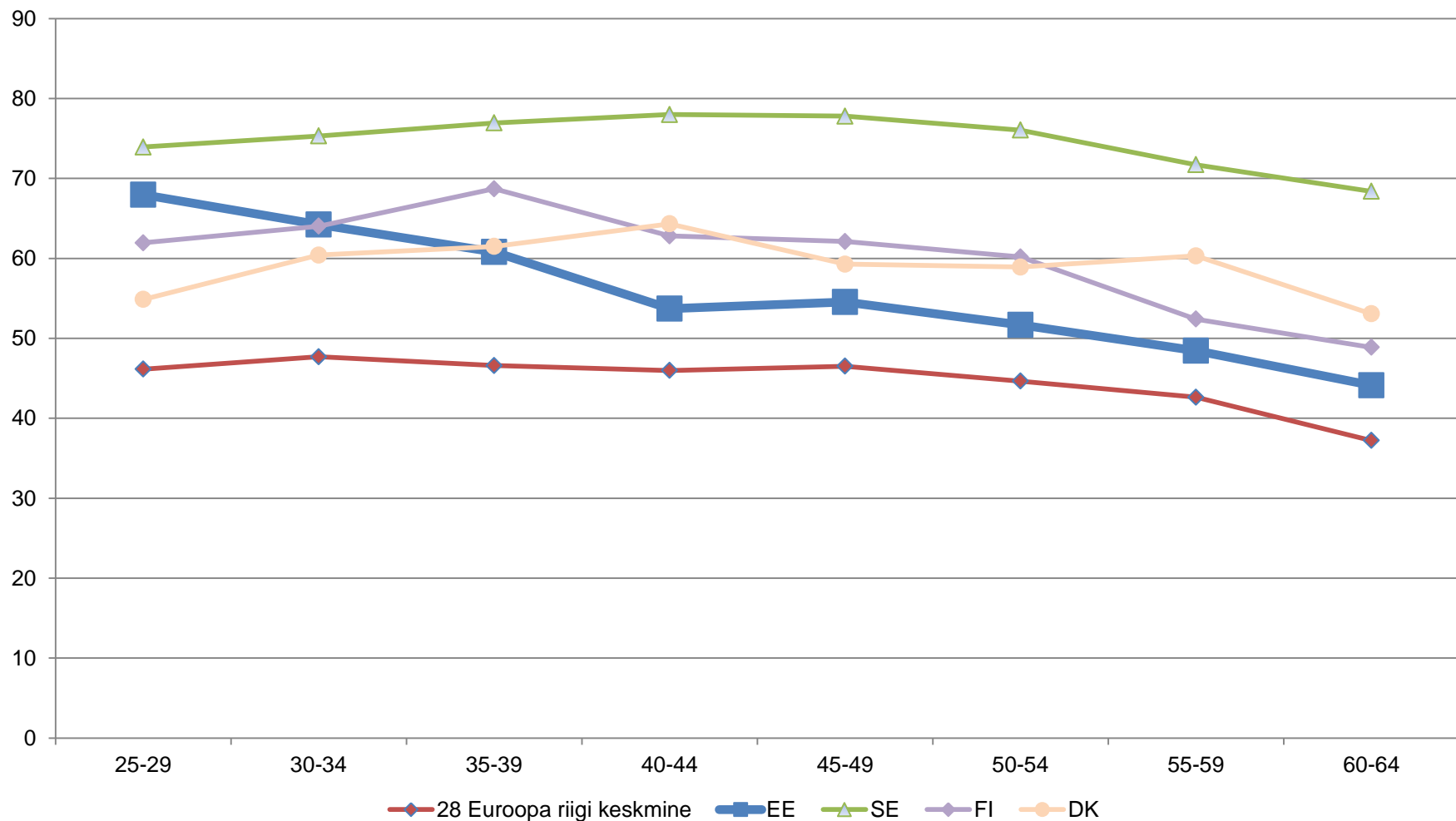
Joonis: Elukestvas õppes osalenud 1997-2015, %

Allikas: Statistikaamet, Tööjõu-uuring

Eesti on Põhjamaade seas kõrgel kohal noorte õppes osalemise poolest kuid, vanusega kahaneb see eelis kiiresti

Joonis: Elukestvas õppes osalemine vanuse lõikes, %

Pensionipoliitika loob raamistiku elukestva õppija karjäärile

- Mida kaugemal on pensioniiga, seda kauem on inimesed ja tööandjad valmis investeerima oma teadmistesse ja oskustesse
- Kõrgema pensionieaga riikides on elukestvas õppes osalemine 50+ vanuserühmas kõrgem
- Neid riike iseloomustavad ka elukestvat õpet toetavad tegevused

- Parimatest praktikatest õppimine

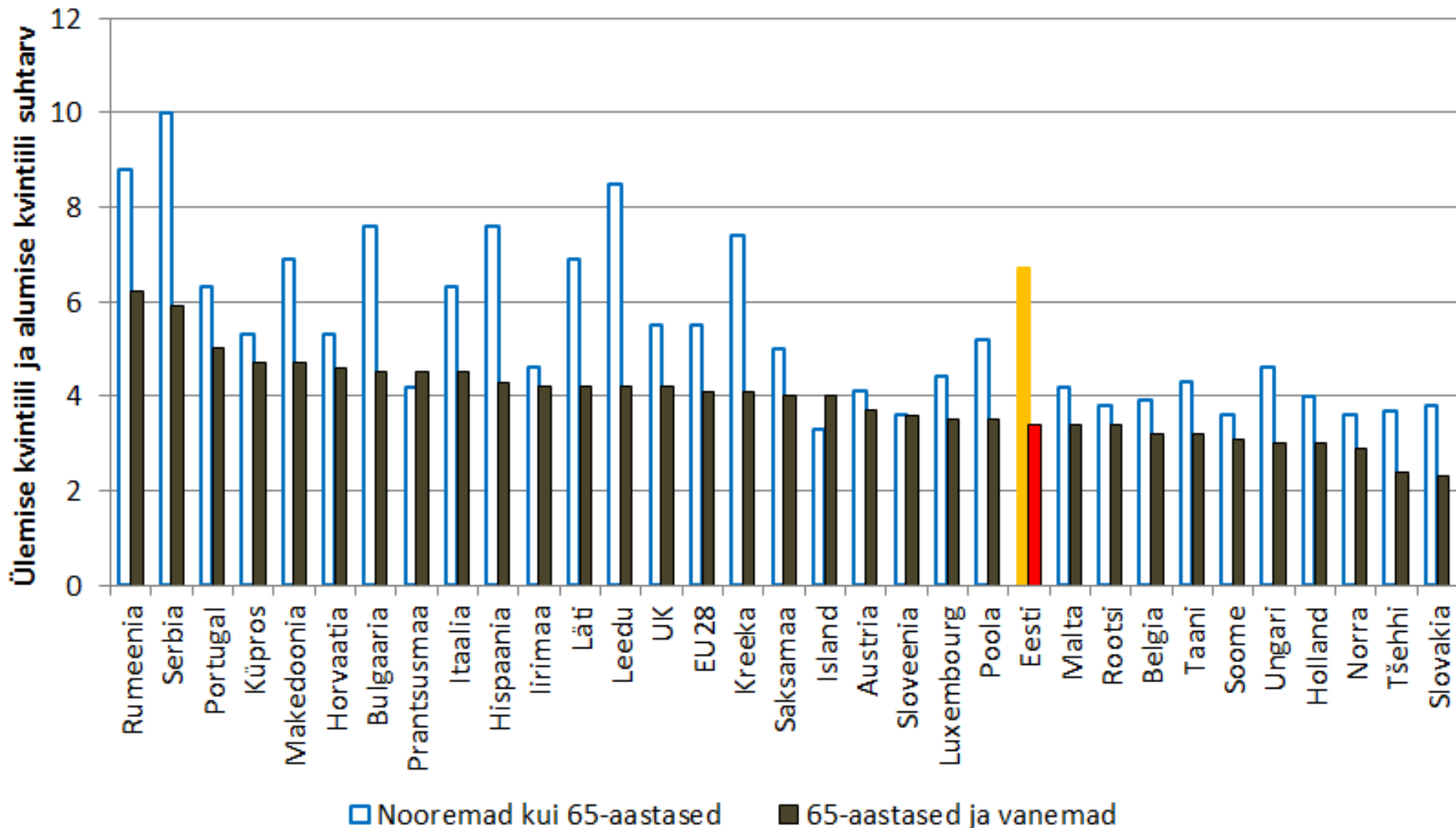
Õppe toetamiseks on vaja inimesekeskset lähenemist

- Informeerimine ja nõustamine
 - Info jagamine, sihtrühmale suunatud kampaaniad
 - Karjäärinõustamine
- Erineva õppe tempo, meetodite ja huvidega arvestamine koolituste kujundamisel ja pakkumisel
 - E-õppe meetodite tutvustamine ja digioskuste õpetamine
- Töökohal õppimine, põlvkondadevaheline kogemuste-teadmiste vahetamine (mõlemas suunas)
- Tööandjate informeerimine, teadlikkuse tõstmine vanusjuhtimisest
- Teadlikkus sekkumiste mõjudest erinevatele vanuserühmadele

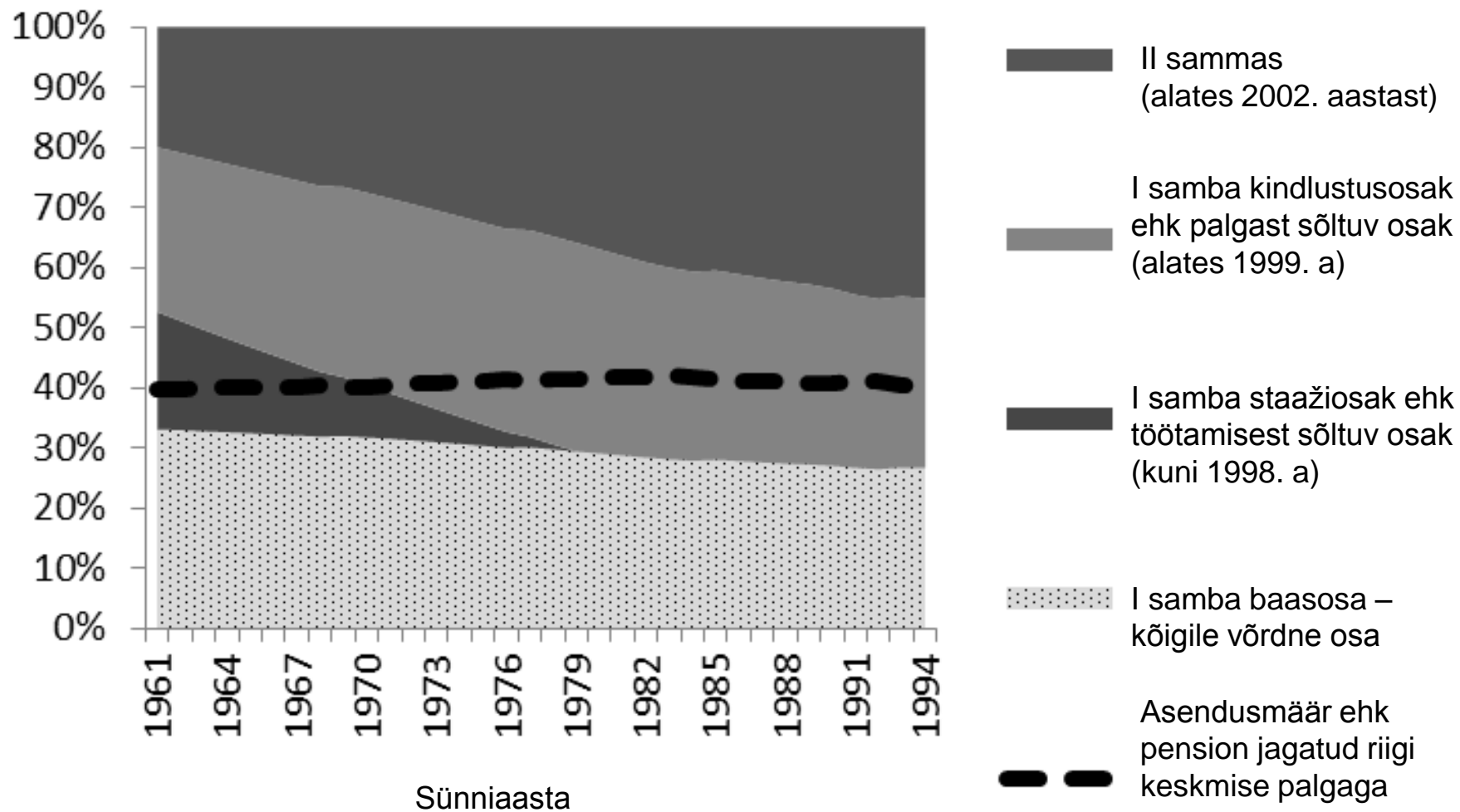
Magnus Piirits

PENSIONISÜSTEEMI TULEVIK

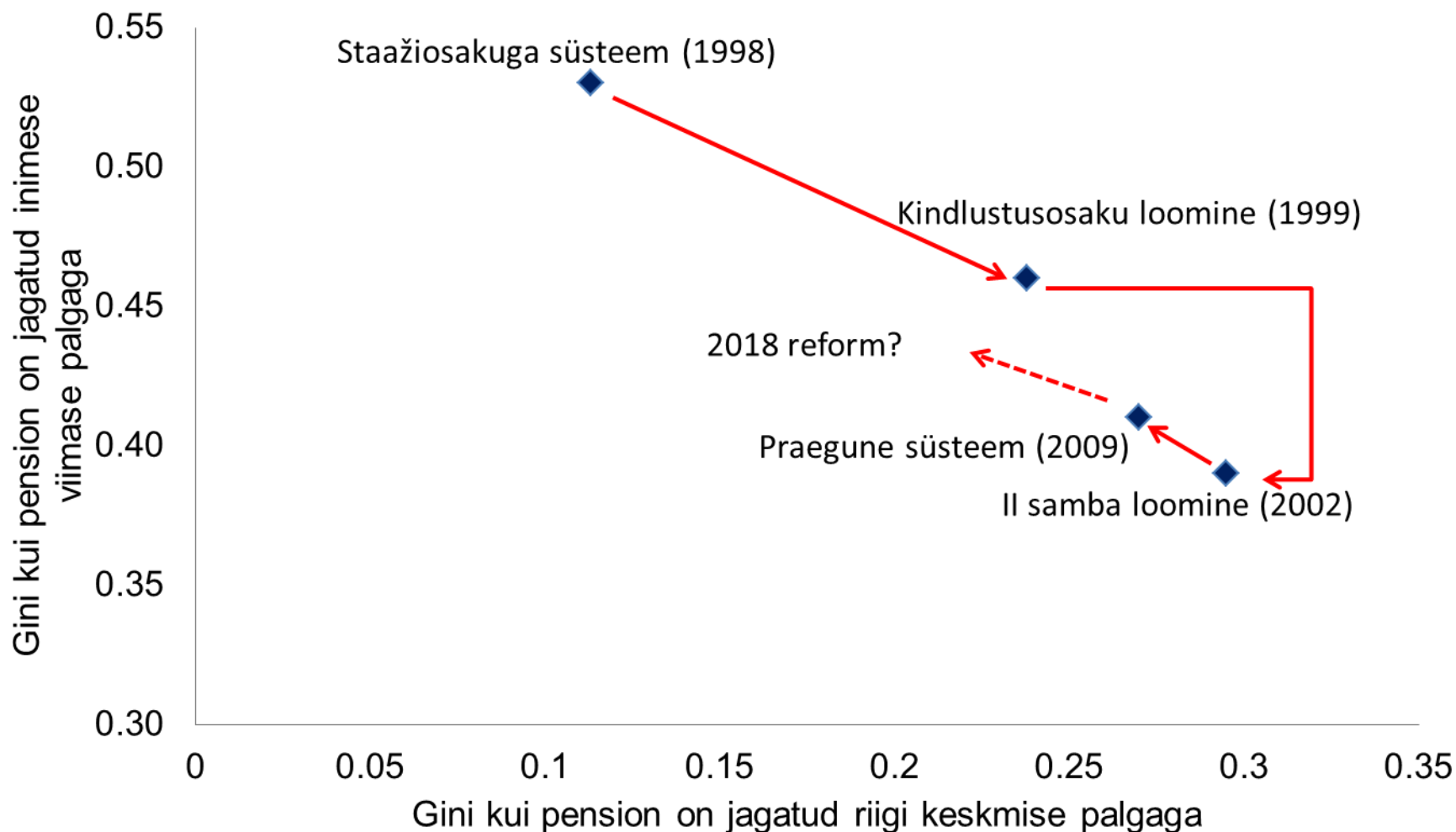
Sissetulekute jaotus Eesti EL-i madalamaid

Keskmiist palka teeniva inimese vanaduspensiononi struktuur

1980. aastal sündinud meeste pensionide jaotuse muutus seni tehtud reformide tulemusena

Järeldused

- Palgast sõltuva I samba loomine tekitab sarnases mahus ebavõrdsust nagu II samba loomine
- Vaesumise risk suureneb tulevikus pensionile jäädes, aga reformid suurendavad keskmist pensionit
- Kavandatav pensionireform:
 - suurendab I samba solidaarsust ja vähendab toetuskeemide vajadust (nt toimetulekutoetus)
 - suurendab madalamapalgalistel väärikalt vananemise võimalust
- Suurema palgaga inimestel suureneb motivatsioon ise lisaks investeerida, et pensionieas ei oleks liiga suurt sissetuleku langust

Jane Matt

VANEMAEALISTE ÜHISKONDLIK AKTIIVSUS

AKTIIVSENA VANANEMISE INDEKS (2014.a)

2. koht Eesti

Tööhõive

Eesti koht Euroopas

vanus 55-59	6. koht
vanus 60-64	2. koht
vanus 65-69	1. koht
vanus 70-74	3. koht

25. koht Eesti

Ühiskondlik aktiivsus

Eesti koht Euroopas

Vabatahtlik tegevus	20. koht
Laste ja lastelaste eest hoolitsamine	24. koht
Eakate inimeste eest hoolitsemine	16. koht
Poliitiline osalus	23. koht

20. koht Eesti

Tervis ja isiklik toimetulek

Eesti koht Euroopas

Keskmine sissetulek	27. koht
Vaesurisk	8. koht
Tõsine materiaalne puudus	16. koht
Füüsiline aktiivsus	9. koht
Osalemine eluskestvas õppes	10. koht
Tervishoiuteenuste kättesaadavus	23. koht
Omaette elamine	14. koht
Füüsiline kindlustunne	23. koht

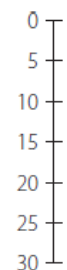

23. koht Eesti

Sotsiaalne aktiivsus ja soodustav keskkond

Eesti koht Euroopas

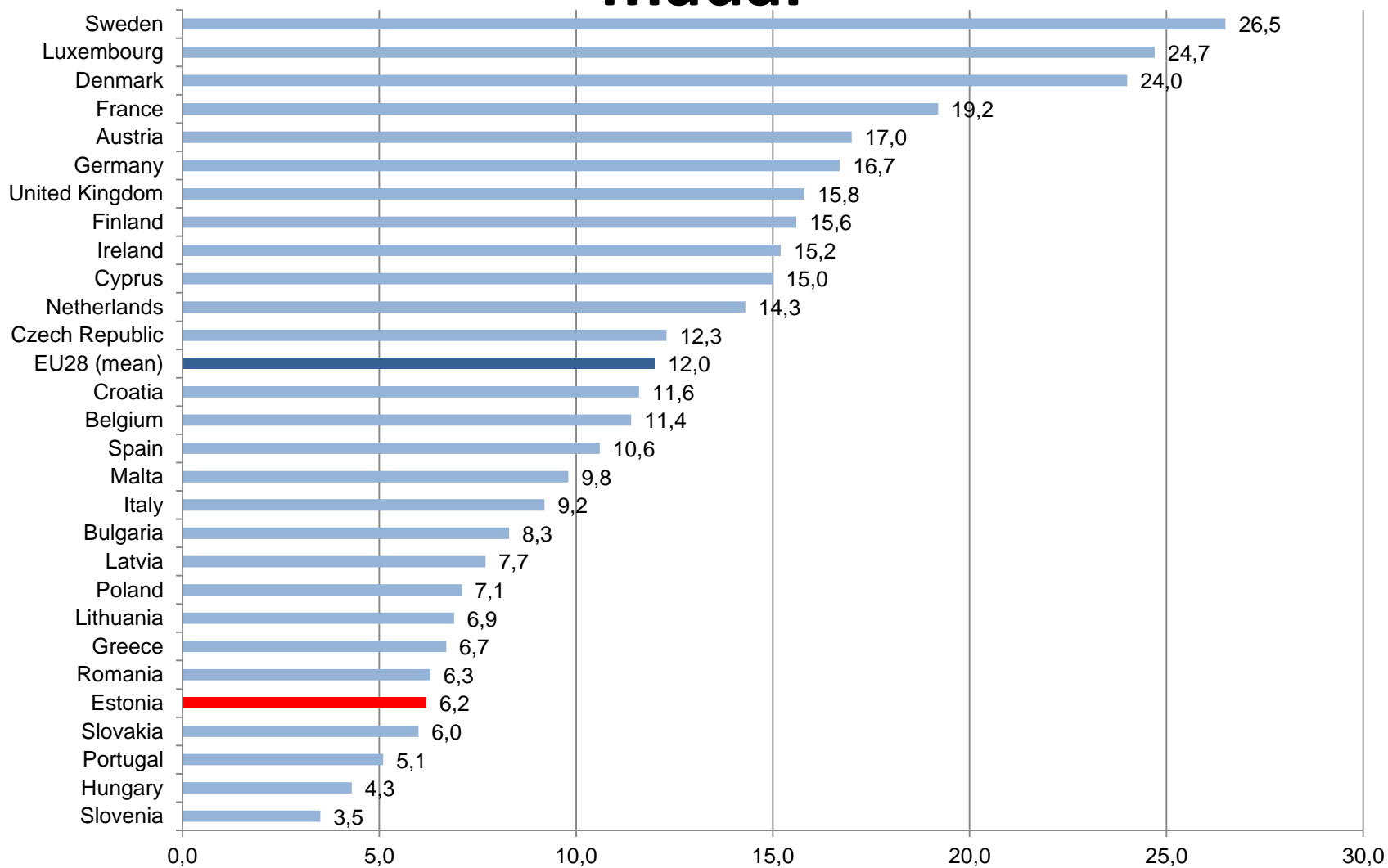
Oodatav eluiga 55aastaselt	19. koht
Oodatav eluiga tervena 55aastaselt	27. koht
Vaimne tervis	22. koht
IKT kasutamine	12. koht
Sotsiaalne võrgustik	22. koht
Haridustase	2. koht

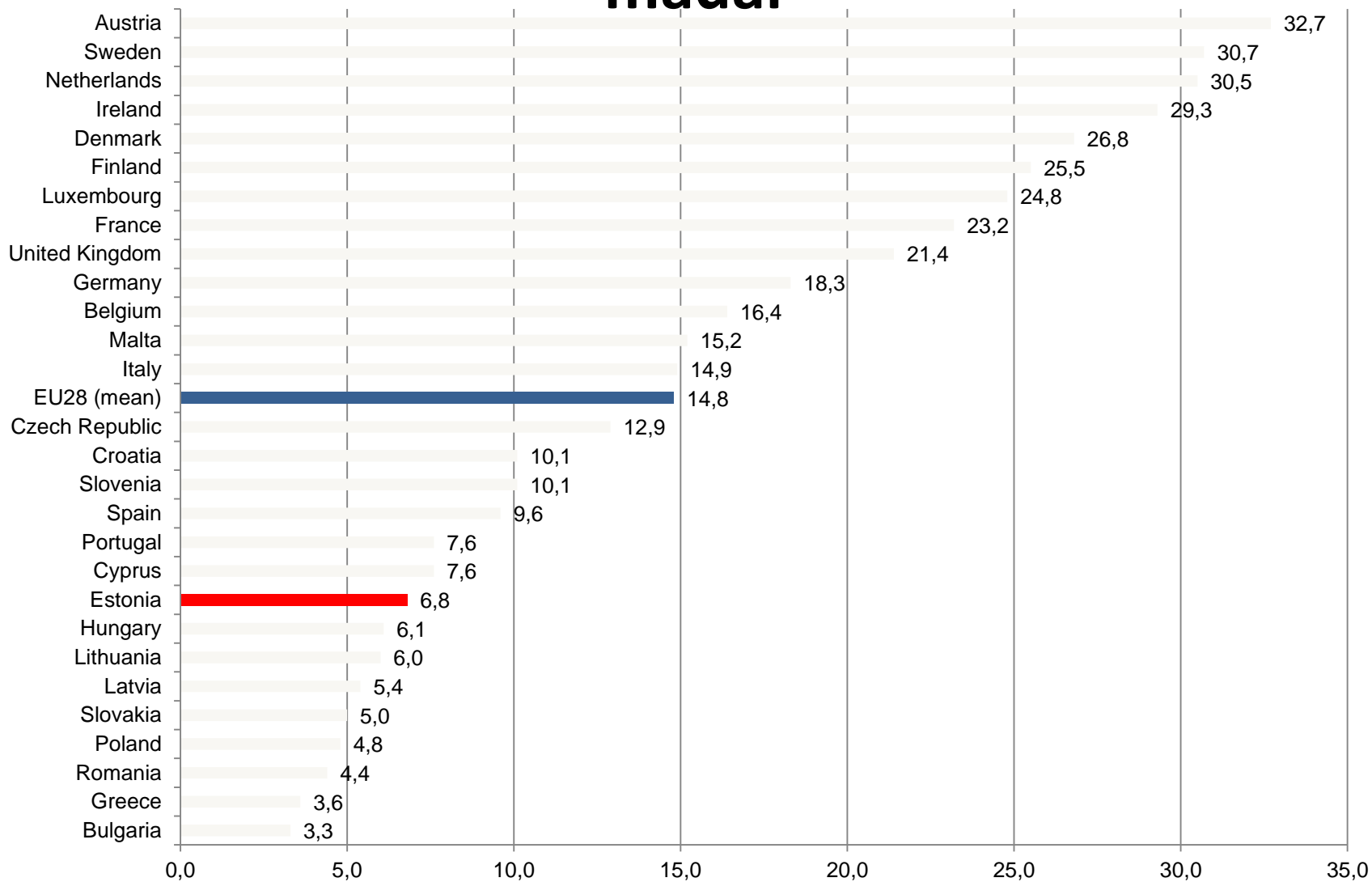
23.02.2017

29

Vanemaealiste osalus poliitilises elus madal

Vanemaealiste osalus vabatahtlikus tegevuses madal

Ühiskondlikku aktiivsust takistavad tegurid

- Aktiivse elustiili **harjumuse** puudumine.
- Aktiivsena vananemise valdkond on **ebapiisavalt ja ebasüsteemselt koordineeritud**.
- Adekvaatse **tugistruktuuri puudumine**, mis aitaks pensionile jäänud eakatel jääda aktiivseks.
- **Infopuudus**
 - Osad vajadused jäävad tähelepanuta, osade puhul „ülepakkumine“.
- **Ajapuudus**: vajadus tagada piisav sissetulek.
- **Halb tervis** ja ebapiisav juurdepääs tervishoiuteenustele.

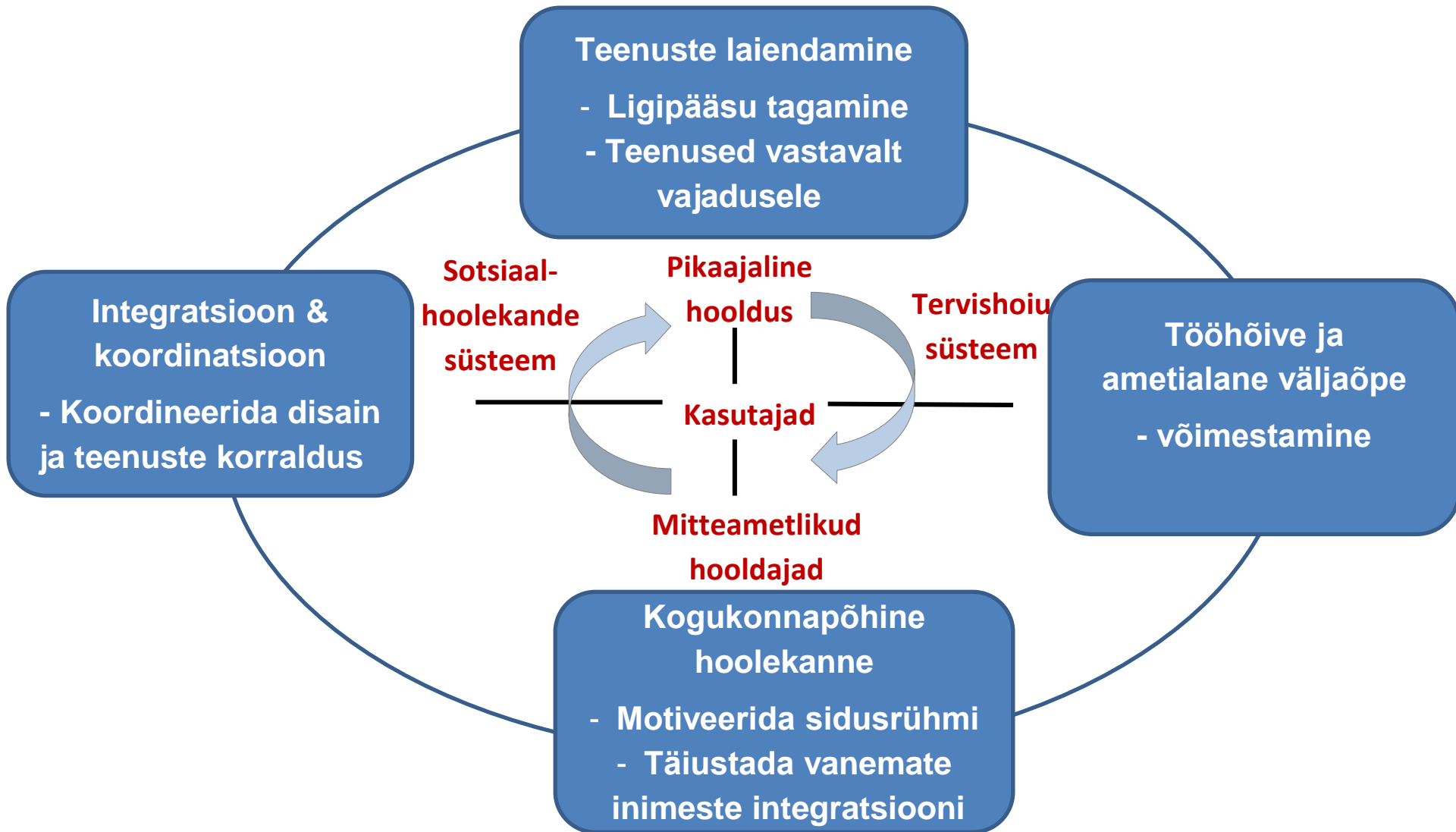
Gerli Paat-Ahi

SOTSIAALNE INNOVATSIOON PIKAAJALISES HOOLDUSES

Sotsiaalne innovatsioon on

- *uudsed lahendused (tooted, teenused, mudelid, turud, protsessid jne), mis ühekorraga rahuldavad sotsiaalset vajadust (efektiivsemalt kui olemasolevad lahendused) ja kasutavad ressursse uutmoodi või paremini (The Young Foundation/European Commission, 2011).*
 - Pikaajalise hoolduse süsteemis on olemas selge sotsiaalne vajadus, mille jaoks on vaja uusi lahendusi...

Innovatsioon vajab vähemalt nelja eeldust

Pikaajaline hooldus innovatsiooni ja aktiivsena vananemise poliitika kontekstis

	Hoolduse nõudlus	Mitteametliku hoolduse pakkumine	Ametliku hoolduse pakkumine	Pikaajalise hoolduse kui sotsiaalse riski teadvustamine	Riigid
Universaalne-Põhjamaade	Keskmine	Madal	Kõrge	Esmased liikujad	Taani, Soome, Holland, Rootsi
Standardhoolduse segu	Kõrgem keskmine	Keskmine	Keskmine	Varajased liikujad	Saksamaa, Austria, Prantsusmaa, Inglismaa
Perekonnal põhinev	Kõrge	Kõrge	Madal	Hilised liikujad	Hispaania, Itaalia, Portugal, Iirimaa, Kreeka
Kesk- ja Ida-Euroopa	Madal keskmine	Kõrge	Madal	Alustajad	Ungari, Poola, Tšehhi, Slovakkia, Rumeenia, Bulgaaria, Eesti , Läti, Leedu

Häid praktikaid mujalt riikidest

[Casa alla Vela intergenerational housing](#) (Itaalia)

[Everyday rehabilitation](#) (Taani)

[Big Launcher](#) (Tsehhi)

[Hen Project](#) (Inglismaa)

PANEELDISKUSSIOON

Paneeldiskussioon

- Millised on võtmetegurid, mis aitaks luua aktiivsena vananemise tervikliku süsteemi?
- Milline roll on siin erinevatel osapooltel?
- Kas on olemas mõni valmis lahendus või hea praktika, mida edukalt saaks Eestis kasutada?